

Skatter i Torahn

Bibelstudium nr 42/43, A

Sabbaten den 23 juli 2011

Mattot/Massei – ”Stammar/vandringar” – מַטֹּת/מַסְעֵי

Torahtext: 4 Mos 30:2 – 36:13

Haftarah: Jer 1:1 – 2:28; 3:4; 4:1, 2

Apostoliska skrifterna: Joh 18:1 – 21:25

**I detta visar sig de heligas uthållighet:
de håller fast vid Guds bud och tron på Yeshua.**

(Upp 14:12)

Detta dubbelavsnitt behandlar de sista kapitlen i Fjärde Moseboken. Textmaterialet omfattar slutförberedelserna inför intåget i löfteslandet. Herren talar återigen till Mose och det fortsätter han med genom hela Femte Moseboken. All Torah (undervisning) från och med detta tillfälle och framöver ges från Sittim ”*på Moabs hedar, vid Jordan mitt emot Jeriko*”. (4 Mos 31:12) Veckans torah-kommentar kommer att begränsas till kapitlen 33-36 enligt följande:

- Israels resor
- Israels fiender
- Israels land
- Israels städer

Israels resor

Kapitel 33 inleds med Moses ”reseanteckningar”. Här finns alla de platser omnämnda, där Israels barn varit under de fyrtio år de varit

på vandring, alltsedan de lämnade Egypten. Totalt var det fyrtyotvå lägerplatser. Under det första året nämns fjorton viloplatser och åtta anhalter under det sista året. Under perioden där emellan (38 år) gjorde de alltså bara tjugo vandringar.

På ytan kan den här långa uppräknigen av namn verka torr och ointressant. Men i själva verket innehåller den flera värdefulla tankar. Israels barn skulle läsa dessa ”reseanteckningar” under kommande generationer och de skulle på så sätt ständigt bli påminda om den nåd som Gud visade dem under uttåget från Egypten. Varje anhalt under ökenvandringen påminde dem om, de underverk Gud gjort för dem.

Ytterligare en anledning till varför dessa ”reseanteckningar” finns nedtecknade är att visa en annan sida av den upproriskhet som vi sett så mycket utav. När vi läser denna uppräknigen av olika platser, ser vi dessutom, att Israels barn också var trofasta och följde Herren.

Det finns fyrtyo olika platser omnämnda i kapitel 33. En del av dem är välbekanta från tidigare torahavsnitt, andra kommer att nämnas i Femte Moseboken. Verserna 3-18 täcker händelser som omtalas i 2 Mos 12 – 4 Mos 12. Verserna 19-36 räknar upp namn som inte finns omnämnda någon annanstans i Fjärde Moseboken, även om de platser som omtalas i verserna 31-33 förmodligen är desamma som räknas upp i 5 Mos 10:6, 7. Slutligen ligger de platser som omnämns i verserna 37-49 geografiskt nära de områden som omtalas i kapitlen 20-22 i Fjärde Moseboken.

Det är svårt att i dag lokalisera den exakta färdvägen för folkets vandringar, eftersom de platsnamn som omtalas inte är namn på städer utan snarare på dåtidens kända orienteringspunkter. Dessa riktmärken har förändrats under århundradenas gång och platserna har fallit i glömska. Det är därför som det finns så många olika kartor som beskriver vandringen från Egypten till löfteslandet – det

finns nämligen inte någon som i dag med säkerhet kan säga var dessa platser en gång låg!

Det är intressant att lägga märke till de olika kommentarer som Mose gjorde i sin "resejournal". Han antecknade inte alla "äventyr" Israel varit med om. Det verkar inte heller, som att han ens noterade de viktigaste händelserna. Han nämnde till exempel ingenting om, att de fick Torahn, när de slagit läger vid Sinai, inte heller nämner han något om händelsen med spejarna. Låt oss se lite närmare på de kommentarer han gjorde!

Det är helt naturligt, att Mose antecknade hur resan började – uttåget ur Egypten. Det gör han med känsla. I stället för att bara konstatera, att det var "*på femtonde dagen i första månaden*" som Israel lämnade Egypten, så nämner Mose, att Israel började sin vandring, medan "*egyptierna begravde alla de som HERREN hade slagit bland dem, alla förstfödda, när HERREN höll dom över deras gudar*". (4 Mos 33:3, 4) Mose var noga med, att inte endast berätta om Israels uttåg ur Egypten, utan även om den dom som Herren höll över Egyptens gudar och om hur alla de förstfödda dog. Detta är mycket viktigt eftersom det visar, att deras uttåg helt och fullt var Guds verk. Texten säger vidare, att när de lämnade Egypten, så drog de "*oförskräckt ut inför ögonen på alla egyptier*". Grundtextens ord för "oförskräckt" betyder ordagrant "med upplyft hand". De marscherade frimodigt och oförfärat! Hur kunde de göra det inför alla egyptier? Helt enkelt därför att Gud var med dem och därför att det var Han som var ansvarig för deras vandring. Detta väckte dyrbara minnen till liv för Mose – minnen om vad Gud hade gjort för dem.

Den andra platsen som Mose ger kommentarer om – förutom det geografiska läget – är Refidim. Mose påminner oss om, att det "*där... inte fanns vatten för folket att dricka*". (4 Mos 33:14) Lägg märke till att Mose inte nämnt ett enda ord om, hur de till exempel vandrade genom havet, hur de fick Torahn eller om händelserna

med guldkalven och mannat. Detta var så välkända händelser, att de inte behövde kommenteras.

Varför nämnde Mose just händelsen vid Refidim? Kanske därför att det var här som folket gjorde uppror och klagade på Mose – och även på Gud. Det var också här som Mose slog på klippan, för att de skulle få vatten. Kanske att detta påminde honom om nästa gång han slog på klippan – vid Kadesh – då han olyckligtvis gjorde om samma sak utan att Gud bett honom om att göra det. Re-sultatet blev, att Mose inte fick komma in i löfteslandet.

Den tredje platsen som kommenteras är berget Hor. Här är det ingen tvekan om, varför Mose gjorde en särskild minnesanteckning. Texten säger, att det var här som hans bror Aron dog ”i det fyrtionde året efter Israels barns uttåg ur Egyptens land”. (v 38) Mose gör ytterligare en kommentar i sina ”reseanteckningar” med tanke på denna plats. ”Kungen i Arad, kananeen, som bodde i Negev i Kanaans land, fick nu höra att Israels barn var på väg.” (v 40) Kanske att Mose på detta sätt ville markera, när kriget mot kananeerna började.

Denna historiska tillbakablick är ett lämpligt förspel till Fjärde Mosebokens sista grupp av lagar (4 Mos 33:50-56) som klart och tydligt handlar om landet. Guds handlande med Israel är en garant för, att de snart ska befinna sig i det land som utlovats till patriarkerna och där de sedan ska kunna förverkliga dessa förordningar.

Israels fiender

I sex korta verser (4 Mos 33:50-56) lär vi oss mycket om de fiender som Israel skulle möta, när de kom in i landet. Herren berättade för dem, att de var tvungna att förstöra allt som hade med kananeernas avgudadyrkan att göra och att de skulle fördriva

landets invånare, när de kom in i landet. ”Om ni inte driver bort landets inbyggare för er, då skall de som ni låter vara kvar bli törnen i era ögon och taggar i era sidor, och de skall tränga er i landet där ni bor.” (v 55) Det finns för övrigt en hel del undervisning på andra platser i Torahn som är riktad emot kananeerna.

Trots den information vi får i Gamla testamentet om den religion som utövades av kananeerna, så är det först på senare tid i samband med arkeologiska utgrävningar, som vi får fler detaljer om, vad den egentligen handlade om. Den bästa sammanfattningen är, att kananeernas religion ”delvis är ett mänskligt gensvar på livsförhållandena... Religion uttrycks därför som en förebild på mänskligt beteende, så att man kan möta livets svårigheter.”¹ Naturen är fylld av extraordinära krafter som exempelvis stormar eller hetta. Kananeerna trodde, att dessa naturkrafter fanns förkroppsligade och därför hade de olika gudar för alla dessa olika yttringar i naturen.

Kananeernas gudar låg ofta i strid med varandra. Som exempel kan nämnas att *Baal*, stormguden, var den som kom med de nödvändiga regnen på vintern (den årstid då det skulle regna). Men på sommaren besegrade guden *Mot* (från samma hebreiska ord som betyder ”död”) Baal och dödade honom. På hösten återuppstod emellertid Baal när regnen återkom. Religionen bestod ofta i att man dramatiserade de händelser som passerade revy, när man lyssnade till gudasagorna som skapats för att skildra händelserna i naturen. Beroende av vad dramat handlade om, så åtföljdes det till exempel av tårar och sorg eller glädje. Till dessa ”skådespel” hörde även magi och offer. Genom detta sökte kananeerna leva vidare mitt ibland alla de krafter som fanns runt omkring dem i naturen.

¹ Keith N. Schoville, ”Canaanites and Amorites” in *Peoples of the Old Testament World*, sid 171.

Beskrivningen av kananeernas religion kanske låter både ofarlig och andefattig. Men i själva verket blev det ganska komplicerat beroende av vilken gud man tillbad och vad gudasagan sade. De värsta scenerna utspelades, när man tillbad fruktbarhetsgudinnorna. Människorna var ”skådespelare” i de handlingar som gudasagorna berättade om sina gudar. Detta ledde till dryckenskap, otukt och tidelag. Det var också vanligt, att kananeerna offrade sina barn till gudarna. När Herren sände israeliterna till Kanaan, kände han mycket väl till alla de faror och frestelser som där skulle möta dem. Därför gav han dem ordentliga instruktioner om, hur de skulle driva bort landets inbyggare och förstöra allt som hade med deras religionsutövning att göra. (Se 4 Mos 33:50-56!)

Israels land

Målet för detta vandrande folk – Israel – var det utlovade landet, Kanaans land. För första gången i Torahn ges nu en beskrivning av landets gränser. Här finner vi det äldsta historiska dokumentet som handlar om Israels lands gränser. Texten börjar: *”HERREN talade till Mose. Han sade: ’... Detta [är] det land som skall tillfalla er som arvedel: Kanaans land, så långt dess gränser når.’”* (4 Mos 34:1, 2) Kapitel 34 är alltså ett viktigt dokument om landets gränser som är skrivet av Herren själv. Ve över den som försöker ändra dessa gränser, förminska dem eller ogiltigförklara dem!

Mose – efter det att han beskrivit landets gränser – instruerade folket och sade: *”Detta är det land som ni genom lottkastning skall utskifta som arvedel åt er. HERREN har befallt att det skall ges åt de nio stammarna och den ena halva stammen.”* (4 Mos 34:13) Hur många stammar skulle bo i landet vars gränser är beskrivna i det trettiofjärde kapitlet? Texten säger, att de nio stammarna och ena halvan av Manasses stam skulle få detta till sin arvedel. *”Ty familjerna av Rubens stam och Gads stam och den andra hälften*

av Manasse stam **har redan fått sin arvedel**. Dessa två stammar och denna halva stam har fått sin arvedel på andra sidan Jordan mitt emot Jeriko, österut mot solens uppgång.” (4 Mos 34:14, 15)

Löftet till Abraham löd: ”*Det land där du bor som främling, hela Kanaans land, skall jag ge dig och dina efterkommande till egendom för evigt. Och jag skall vara deras Gud.*” (1 Mos 17:8) Israel är medvetet om, att det var Herren själv som gav detta land till dem. Detta är inte bara en historisk fråga. För Israel innebär denna gåva även en moralisk skyldighet att följa ett visst levnadsmönster i detta land – ett levnadsmönster som finns nedtecknat i Torahn.

Israels städer

Det är inte endast landets särskilda gränser som behandlas i veckans textavsnitt, utan även vissa områden som reserverades för två speciella grupper av människor – leviterna och dråparna.

Den första gruppen är leviterna. Varje gång det stiftades lagar för Israel som inte berörde leviterna, så undervisade Mose alltid folket först och sedan leviterna. Eftersom leviterna inte hade fått något landområde – men ändå hade särskilda behov med tanke på sin unika kallelse från Gud – så bestämdes det, att särskilda städer skulle byggas åt dem utöver hela landet. Genom dessa 48 städer hölls leviterna åtskilda från det övriga folket och de var på så sätt bättre rustade att tjäna Gud.

Torahn undervisar även om sex fristäder som skulle finnas tillgängliga för dem som behövde söka skydd. ”*Städer som skall vara fristäder för er, dit en dråpare som av misstag dödat någon skall kunna fly.*” (4 Mos 35:11) Kapitel 35 är mycket noga med att skilja mellan mord och dråp. Om en människa dödar en annan på grund

av fiendskap, så är han en mördare och ställs under lagens dom. Men om dödsfallet skett genom olyckshändelse, så skulle det finnas tre fristäder på var sida om floden Jordan, dit den skyldige skulle kunna fly undan dem som ville hämnas. Fristäderna var inte platser dit alla som gjort något brottsligt kunde fly för att på så sätt komma undan rättvisan. De gällde endast för dem som ”*av misstag dödat någon*” och i fristaden fick de sedan invänta rättslig prövning.

För att riktigt förstå välsignelsen av dessa fristäder måste man känna till något om innebörden av vad ”blodshämnd” handlar om i mellanöstern – både bland antikens folk och i modern tid. Det var – och är fortfarande på vissa platser – en laglig rättighet för ”*blodshämnnaren*” (v 12) att ta lagen i egna händer och hämnas sin släktings död.

Fjärde Moseboken slutar på ett anspråkslöst sätt. Man skulle kunna tycka, att det varit mer passande att avsluta med undervisningen om löfteslandet och dess gränser. I stället slutar den med en juridisk fråga om döttrar och deras arvedel, om de skulle gifta sig.

Det finns en lärdom i detta. Torahn var ämnad att vara praktisk. Den var trots allt undervisningen till ett återlöst folk som befann sig i landet – en undervisning som gällde det dagliga livet. Den var ämnad att bli efterlevd. Torahn är – med Guds Andes hjälp – ämnad att fostra oss till ”starka” troende som vandrar i helighet. Med detta i tankarna avslutar vi därför denna bok som rabbinerna gör och repeterar varje ord med eftertanke:

Var stark! Var stark! Och må vi bli styrkta!

(Chazak! Chazak! Venitchazek!)

חזק! חזק! ונתחזק!